

PRIEKAIŠTAI

Petras Kudasas, „Aurora Holding“ portfelio valdytojas:

„Valdžia išmoko maldeles apie žinių ekonomikos svarbą, bet, be tu maldų, jokio realaus judėjimo į priekį nėra. Trypčiojama ir trypčiojama, beviltiška... Klasteriai, Saulėtekio slėniai, apie kuriuos pradėjo kalbėti nuo pat 2000-2001 metų, kai Kūrėme žinių ekonomikos foruma, toliau kalbų nelabai ir pajudėjo. Lygiai taip pat periodiškai pakalbame apie Airijos pavyzdį, aukštųjų technologijų, užsienio investicijų svarbą Airijos sėkmės istorijoje ir lygiai taip pat niekas nesikeičia.“

Violeta Klyvienė, FMI „Orion Securities“ ekonomistė:

„Fiskalinė politika - vienintelis instrumentas, kuris padėtų išvengti ciklinių svyravimų. Kai ekonomika augimo stadijoje, politika turi būti griežta, ir valstybė turi sukaupti biudžeto perteklių, kad galėtų išnaudoti ji ateityje, kai ekonomika augs lėčiau. Manau, jog ir toliau sulauksime kritikos, kad, turėdami vienintelį instrumentą, kuris padėtų mums labiau judėti subalansuoto augimo linki, mes visiškai neturime politinės valios jo naudoti.“

Prof. Antanas Buračas, M. Romerio universiteto Bankininkystės ir investicijų katedros vedėjas:

„Realiai padėti galima vertinti labai skeptiškai, pavėluota reakcija priemonių įgyvendinimo lygiu. Kai ištinka finansų krizė, ieškoma, kur taupyti. Bet taupoma mokytojų, o ne valdovų rūmų sąskaita. Mokytojai dar vakar turėjo gauti daugiau, o teisinamasi, kad rūmų ekspozitai gali pabrangti, todėl jiems išgyti skirta daugiau pinigų nei reikia.“

MAKROEKONOMIKA Krizės akivaizdoje Lietuva vėl pasimeta: vienintelis sprendimas - nieko nedaryti

Baltijos tigras - stručio poza

VŽ | TERESĖ STANIULYTĖ

Pasaulis trimituoja apie ekonomines krizes, depresijas, recesijas, tačiau Lietuvoje - ramybė. Valdžia didėjančias grėsmes, kaip ir prieš 10 metų, neigia, ekonomika išmanančių žmonių perspėjimus ignoruoja ir blogesniems laikams nesiruošia, nors galimos nelaimės pranašų yra daugiau nei pakankamai.

Perspėjimų dėl didėjančios infliacijos keliamų pavojų Lietuva girdėjo prieš metus ir dar anksčiau. Nepriimtai į euro zoną valstybei buvo pasiūlyta sudaryti infliacijos augimo stabdymo planą, todėl pompastiškai buvo kuriama bendra Finansų ministerijos (FM) ir Europos Komisijos (EK) atstovų grupė tokiam planui sukurti. Tačiau iš to burbulio nieko neišėjo - plano dar ir šiandien nėra, o Vyriausybės ir Lietuvos banko (LB) sukurtą Kainų stabilumo strategiją, kurią labai grynė ir itin piktai į jos kritiką atsikirsdavo premjeras Gediminas Kirkilas ir LB vadovas Reinoldijus Šarkinas, verta nullo - tiek ją nepriklausomai ekspertai vertino vos tik šis dokumentas pasirodė.

Krizė eis pro šalį

Nors šiandien šios strategijos bergždumui išitinko ir premjeras, jis vis naudojta ją kaip įrodymą, kuriuo Vyriausybė trandanti infliaciją.

Pasaulio žiniasklaidoje

straipsnių antraštės turėtų priversti susimąstyti ir Lietuvos valdžią.

Viena iš tokių pavyzdžių, „Kinija gali sukelti pasaulinę depresiją“. Naujienų portalas VZ.LT spausdina Džeimso Bradfordo De Longo (J. Bradford DeLong), Kalifornijos Berklio universiteto ekonomikos profesorius ir buvusio JAV Iždo sekretoriaus patarėjo perspėjimus. Visai nekreipti dėmesio į juos būtų neprotinga. Profesorius įsitikinęs, kad JAV laukianti ekonomikos recesija gali sukelti pasaulinį sąstingį, ir vertina tokią tikimybę 50%. O su Kinija susiję tikėtini scenarijai gali sukelti globalinę depresiją.

Ponas Kirkilas pripažįsta, kad „to bijomasi“.

„Lietuva nėra išskirtinė šalis šiuo požiūriu. Bet, manau, su krizėmis neskubėkime, nes mes, lietuviai, labai mėgstame hipertrofuotai kalbėti, hiperboles vartoti“.- VŽ aiškina premjeras.

„Jis mano, kad tokioje padėtyje „visi politikos, ekonomikos parametrai nuolat turi būti kontroliuojami“.

„Bet visi šie parametrai, ačiū Dievui, Lietuvoje, ypač Mastroichto kriterijai, yra daug geresni negu aplinkinės valstybės - infliacija, biudžeto deficitas, užsienio prekybos deficitas ir pan. Atsipalaiduoti negalima, bet perdem dramatiškai irgi nereikia“.- dėsto p. Kirkilas.

vž info

STRATEGIŠKAI UŽMASKUOTA STRATEGIJA

Norėdams pasigilinti į pagrindį kovos su krize ginklą - Kainų stabilumo strategiją, be valdininkų pagalbos neišsiversi. Ne todėl, kad jai suprasti reikėtų specialių žinių, o todėl, kad ji neblogai užmaskuota.

Lietuvos valdžios interneto duomenų bazėse dokumento pavadinimu „Kainų stabilumo strategija“ nėra. Todėl autoriui teko kreiptis į Lietuvos banką, Vyriausybę ir Finansų ministeriją. Tuomet jau ministerijos atstovai atsiuntė nuorodą į ūkio ministerijos tinklalapyje esantį dokumentą „Pirmaeiliai Lisabonos strategijos uždaviniai“. Jo 26-ajame puslapyje galima aptikti ir šios strategijos tekstą.

Saltinis: VŽ

„Gediminas Vagnorius (buvęs premjeras) žinojo, kad jis nieko nemori daryti ir nieko nedarė. Tai buvo sąmoningas jo apsisprendimas. O p. Kirkilas, regis, apskritai nežino, ko nori ir ką daro, p. Kirkilas nieko nedaro, nes, matyt, nežino, ką daryti“.- taip (VŽ, 2007 11 14) lygina dviejų premjerų, buvusio ir esamo valdžioje ekonomikos krizės laikotarpiu, veiksmus Andrius Kubilius, konservatorių lyderis, kaip tik vadovavęs Vyriausybei 1999 m. pabaigoje ir 2000 m. - sunkiausiais po vadinamosios Rusijos krizės ūkio nuosmukio metais Lietuvoje.

Ekonominė krizė Lietuvoje bus, prognozuoja p. Kubilius. „Nerūpestingo socialdemokratių valdymo palikimas gali būti skaudi ir gilī ekonominė krizė.

Krizės nepaėdė išvengti vien tik biudžeto išlaidų ribojimas Fiskalinės drausmės įstatymu, nors tai ir yra svarbu“.- prognozuoja jis.

Pono Kubiliaus nuomone, didžiausia problema Lietuvoje yra tai, kad Vyriausybė atlieka tik infliacijos „stebėtojos“ vaidmenį, o Rimantas Šadžius, finansų ministras, tik seka pasakas apie voveraitę, kuri rudenį turi sukaupti atsargų sunksesnei žiemai.

„Tokia Vyriausybė, kokia yra dabar, su jos sutrikusia psichologine būsena ir labai ribotu sugebėjimu priimti reikalingus sprendimus, tampa ekonomiką destabilizuojančiu veiksniumi. Premjero blaškymasis su mokesčiais ar pensijomis mūsų ekonomikai yra ne mažiau pavojingas nei JAV

nekilnojamojo turto krizė“.- įsitikinęs konservatorius.

ECOFIN'o spyris

Dar pavasarį Tarptautinis valiutos fondas (TVF) perspėjo, jog didžiausia problema Lietuvai bus ne energetikos brangimas, o atlyginimų privaciaiame sektoriuje spartus augimas, viršijantis darbo našumo augimą. Tas pats TVF siūlė ir priemones, tačiau jos buvo tik mandagiai išklaustytos.

Tad jau ir EK susirūpino, jog mūsų valstybės valdžia piršto nepajudina, kad ekonomikos neištiktų katastrofa.

Spalio mėnesį vykusiame ES finansų ministrų tarybos posėdyje (ECOFIN) Lietuva buvo prilyginta Rumunijai - abiem šalims pasiūlyta imtis radikalių finansų struktūrinių reformos. Tačiau ir po tokio spyrlio iš posėdžio grįžusios FM galvos nei ką nors darė, nei siūlė.

„Lietuva - iškrižinėje padėtyje. Prieš 2 metus duotas nurodymas rengti Fiskalinės drausmės įstatymą, priimtas tik dabar. Kokia politinė atsakomybė žiūrėti į infliaciją iš šono ir jos nevaldyti? Nėra net supratimo, kad padėtis prasta ir reikia atsakingai elgtis su finansais. Bet kokia ekonominiams ir politiniams populizmui“.- prieš mėnesį VŽ konferencijoje kalbėjo Dalia Grybauskaitė, EK narė, atsakinga už finansinį programavimą ir biudžetą.

Krizės pavojų gali sustabdyti biudžetas, tačiau toks, kokį Vyriausybė pateikė, o Seimo nariai papildė, infliaciją tik pakurstys. Anot p. Grybauskaitės, „Vyriausybė, kuri imsis antiinfliacinių priemonių, bus pagerbta tik po mirties“.

Kadangi socialdemokratams labai nori išlikti valdžioje bet kokiomis priemonėmis, Gitanos Nausėda, SEB Vilniaus banko prezidento patarėja, liūdnai juokauja: „Sulaukiam krizės ramiai, o tada tas, kuris norės susideginti, imsis ir sprendimų, ir reformų.“

Socdemams krizė - 2009 m. Socialdemokratams pavojų ekonomikai mato, tačiau artėjantys rinkimai verčia juos galvoti apie tai, kaip išlikti valdžioje. Politologų nuomone, Vyriausybė pernelyg dažnai manipuliuoja mažumos korta.

Vis dėlto artima premjero bendražygė Birutė Vesaitė, grįžusi iš Krynicos ekonomikos forumo, išpėjo Lietuvos verslininkus apie gresiančią 2009 m. ekonomikos krizę, Ponia Vesaitė ją „nukėlė“ po rinkimus. Tad ir globalios grėsmės akivaizdoje politikai manipuliuoja valstybės gerove valdžios vardan.

NEISIJAUDINTI Premjeras Gediminas Kirkilas: „Mes, lietuviai, labai mėgstame hipertrofuotai kalbėti, hiperboles vartoti.“

problemas“.- priekaištauja valdžiai prof. Antanas Buračas, M. Romerio universiteto Bankininkystės ir investicijų katedros vedėjas.

„Mes neturime nuolat kovoti su pasekmėmis, turime planuoti į priekį. Buvo kadaise kalbų apie Lietuvos proveržį vienur ar kitur, tačiau jos baigėsi, nes mes net nebandėm to proveržį skatinti. O dabar nežinoame, ko griebtis“.- „Žinių radijo“ laidoje kalbėjo prof. Vitalija Rudzkienė, to paties universiteto Ekonomikos ir finansų valdymo fakulteto dekanė.

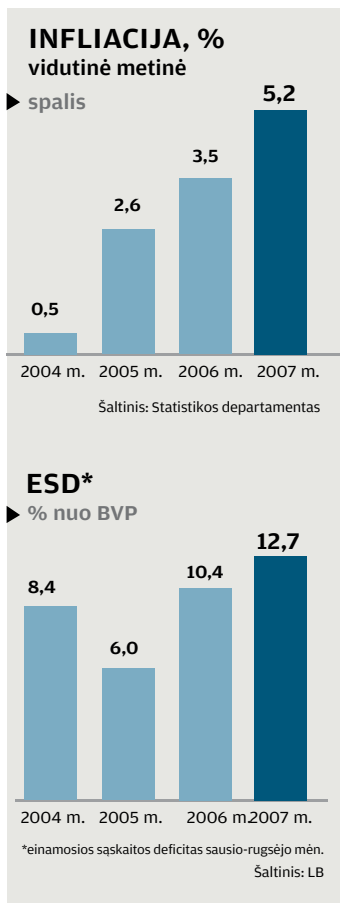
„Anot jo, padėtis blogėja. „Politikai yra gana patyrę, ras jėgų ir noro padėti taisyti. Tačiau viską gadinis rinkimai“.- turi silpną viltį profesorė.

Netinkami vykdytojai

„Dabar nėra vietos optimizmui, tik nerimui“.- Statistikos departamentui paskelbus trečiojo ketvirčio 10,8% BVP augimą Bloomberg naujienų agentūrai sakė Violeta Klyvienė, FMI „Orion Securities“ ekonomistė. Anot jos, dabartinės tendencijos grąsina dar padidinti infliaciją ir einamosios sąskaitos deficitą.

„Spartus BVP augimas rodo, kad liko visi veiksniai, kurie kelia ekonomikos perkaitimo grėsmę“.- sakė ji VŽ.

„Lietuva artėja į ekonominės stagnacijos ir krizės laikotarpį. Ši krizė yra neišvengiama, nes socialdemokratai ir visa dabartinė valdžia neturi

intelektualios politinės valios būtinoms, giloms ir struktūrinėms ekonominės politikos permainoms. Krizė yra ne tik neišvengiama, bet ir tam tikra prasme naudinga, nes dėl jos, pirma, baigsis stagnacija valdžioje, pats gyvenimas pareikalaus dinamiškos

ir ryžtingos valdžios, antra, krizė paskatins intelektualios politinės valios konsolidaciją, kuri yra būtina siekiant įgyvendinti naują ekonomine politiką“.- svarsto Petras Kudasas, „Aurora Holding“ portfelio valdytojas. Anot jo, socialdemokratams, kurie moka valdžioje būti tik tada, kai ekonomika auga savaime, niekaip netinka ilgalaikiams strateginiams sprendimams ieškoti ir įgyvendinti.

Vartojimą - ant stabdžių

Ponia Klyvienė nurodo, kad rizikingiausias ekonomikos sektorius Lietuvoje - nekilnojamosios turtas, tačiau tokio atgarsio ir tokių neigiamų pasekmių kaip JAV jis nesulauks. „Mes tokios krizės neturėsime, nes mūsų finansų rinka menkai išplėta ir mažai susijusi su globaliomis tendencijomis. Tačiau kainų mažėjimo nekilnojamojo turto rinkoje galima tikėtis, ir tą jau pastebime“.- aiškina analitikė.

„Jos teigimu, rizikinga ir su nekilnojamojo turto bei statybos sektoriaus susijusi ekonominė veikla. Tačiau labiausiai nerimauti verčia tai, kad, p. Klyvienės žodžiais, „nelabai imamasi priemonių, kad ateityje būtų sustabdytas vartojimo augimas“.

Nors Vyriausybė skydu prieš krizę vis įvardija Fiskalinės drausmės įstatymą, kuriame įrašyta, jog 2008 m. fiskalinis deficitas neturi viršyti 0,5%

BVP, p. Kirkilas ir ši dokumentą rengiasi pažeisti. „Pasaulis suprass, jeigu trupučiuok viršysime šį rodiklį“.- sakė jis VŽ.

Krizėms nepasirengę

„Toks požiūris yra trumparegiškas ir keistas. Fiskalinė politika - vienintelis instrumentas, kuris padėtų išvengti pernelyg didelių ciklinių svyravimų. Ekonomikai augant sparčiai, fiskalinė politika turi būti griežta, ir valstybė turi sukaupti biudžeto perteklių, kad galėtų išnaudoti ji ateityje, kai ekonomika augs lėčiau. Manau, jog ir toliau sulauksime kritikos, kad, turėdami vienintelį instrumentą, kuris padėtų mums išvengti ekonomikos perkaitimo grėsmės, mes visiškai neturime politinės valios jo naudoti“.- kalba p. Klyvienė.

Analitikė prognozuoja, kad valstybei gali nepavykti pasiekti subalansuoto 2009 m. fiskalinio biudžeto, nes dėl padidėjusių valstybės išpaieigimų geruoju ekonomikos augimo laikotarpiu nebuvo sukaupta atsargų juodai dienai. Anot p. Kubiliaus, finansų ministro „voveraičių“ teorija tėra tik pavėluota pasaka.

Savaitraščio „Fonitel“ atlikto apklausos duomenimis, 42,8% respondentų sako, kad ekonomikos augimas lėtas, tačiau krizių nebus. Ir tik 17% apklaustųjų mano, kad krizė Lietuvoje neišvengiama.

vž info

LIETUVA IR KRIZĖS

Lietuvos ūkio neaplenkė XVIII a. - per Septynerių metų karą (1756-1763 m.) kilusi Didžioji Britanijos finansų krizė, XIX a. - 1825, 1882, 1890 m., XX a. pradžioje - 1900-1903 m. ir 1907 m. ekonominės krizės.

Ypač pakenkė JAV kilusi **Didžioji depresija** (1929-1933 m.). Jau trečiojo dešimtmečio viduryje plėtos tempai sulėtėjo, sumažėjo kainos. Ūkio smukimo tendencija šiek tiek švelnino padidėjęs žemės ūkio produktų eksportas, pvz., 1925-1928 m. sviesto eksportas padidėjo 189%, grūdų - 27%. Kai Didžioji depresija pasiekė Lietuvos ūkio produktų pagrindinius pirkėjus Didžiąją Britaniją ir Vokietiją, Lietuvoje smarkiai krito prekių kainos ir eksporto mastas, pagausėjo bankrotų ir varžytynių, labai padidėjo bedarbių skaičius, sumažėjo darbininkų darbo užmokestis. Krizė apėmė ne tik žemės ūkį, bet ir pramonę, kuri rėmėsi vidaus rinka. 1930-1933 m. popieriaus pramonės gamyba sumažėjo 37%, chemijos - 14%, odos, kailių, avalynės - 7%.

Vien 1931 m. bankrutavo arba prie bankroto ribos atsidūrė apie 200 bendrovių. Krizė užsitiesė dėl Lietuvos ūkio priklausomumo nuo padėties užsienio rinkose, jo agrarinio pobūdžio, 1934 m. krizės stiprėjimo tempas sulėtėjo, 1935-1936 m. ji perėjo į depresiją.

Dėl 1990-1991 m. SSRS vadovybės taikytos ekonominės blokados ir SSRS suirimo bei buvusios sovietinės planinės sistemos neefektyvumo padarinių Lietuva ūkio nuosmukį patyrė 1990-1994 m.

1995 m. bankrutavus daliai komercinių bankų grėsė šalies bankų sistemos destabilizavimas, bet bankų krizės buvo išvengta.

Lietuvos ūkį paveikė ir **1998 m. Rusijos krizė**: 1998-1999 m. Lietuvos eksportas į NVS sumažėjo 3 kartus (sudarė tik 16% viso eksporto, 1997 m. buvo 46%), 1999 m. BVP sumažėjo 1,8%, sulėtėjo investicijų į Lietuvos ūkį procesas. 2000 m. vėl buvo pasiektas ankstesnis lygis. 2004-2006 m. pasaulį apėmė energetinė krizė, kurios neišvengė ir Lietuva.

Saltinis: Visuotinė lietuvių enciklopedija, XI tomas